

О. Г. Бондаренко, студент групи ПЗП-20-7 (*ХНУРЕ, Харків*)

А. В. Сергієва, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

РОЛЬ ВАСИЛЯ СТУСА У ВІДРОДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В РАДЯНСЬКІ ЧАСИ

Василь Стус – український поет, дисидент, політв'язень. Був борцем за незалежність України. Посмертно герой України. Чим жив і за що помер до сьогодні залишається таємницею. Саме тому тема творчості Василя Стуса і сьогодні залишається актуальною. Багато літературознавців замислювались над подіями його життя, намагалися з'ясувати, чому його слово було таким потужним, чому радянська влада боялась Василя та робила все, щоб він замовчав на віки. Його життєвий та творчий шлях досліджували Вахтанг Кіпіані «Справа Василя Стуса», Ярослава Трегубова «Як радянська влада зробила поета «злочинцем» та інші. Але і сьогодні залишається багато таємниць у житті поета.

З початку існування, Україна ніколи не була у спокої, а підвєгралася гніту з чийогось боку: Османська імперія, Річ Посполита, Російська імперія тощо. Та навіть пів століття назад, коли зовнішня політика країн була вже не така жорстока як століття назад, наша держава все ж не була повністю вільна: вона була частиною Союзу Радянських Соціалістичних Республік і не була незалежною.

Як ми всі знаємо, СРСР не славився свободою слова та відсутністю цензури, і діячам культури та літератури доводилося або працювати у визначених рамках (Павло Тичина), або бути репресованими (поети Розстріляного відродження). Одним з таких культурних діячів був Василь Стус. Поет, який не міг мовчати. Поет, який боровся за своє право говорити.

Великим вчинком було підтримання поетом акції протесту проти серпневих арештів української національно свідомої інтелігенції (І. Світличний, П. Заливаха, В. Мороз та ін.). Комуністичний режим надзвичайно швидко відреагував на сміливий вчинок молодого, та вже небезпечного для нього патріота. Його відразу було виключено з аспірантури Інституту літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР (нині НАН України) «За систематичні порушення норм поведінки аспірантів і співробітників наукових установ».

У своїй творчості митець віддає перевагу філософській і громадянській ліриці і відкрито не погоджується з режимом. «Я обвинувачую КДБ як організацію відверто шовіністичну й антиукраїнську, тому, що вона зробила

мій народ і без'язиким і безголосим. Судові процеси 1972–73 років в Україні – це суди над людською думкою, над проявами синівської любові до свого народу» [1].

Великим є вклад письменника на українську мову і літературну спадщину країни. Він перекладав праці Кіплінга, Гете, Рільке та інших авторів, був автором безлічі віршів та літературознавчо-критичних статей, включаючи роботу «Феномен доби» про творчість Павла Тичини. У цій роботі дисидент розглядає Павла Тичину як типового поета радянських часів, який замість боротьби обрав шлях без супротиву. «Зрозуміла річ, Тичина був не єдиний з-поміж українських поетів-музик. Досить пригадати Олеся чи Чупринку. Але він був за них талановитіший – і це вирішило його долю; саме він і став найпитомішим співцем української революції» [2, с. 6].

Патріотичність дисидента явно видно у його листах. «Листи практично не містять фактажу особистого життя, натомість – глибокий аналіз атмосфери часу, оцінка явищ літературного життя, реакція на політичні події, демонстрація широкого кола інтересів» [3, с. 269]. «Їм теж було колись по 20 чи 30 років. І вони теж хотіли мати роботу, батьківство, відпочивати, мріяли про творчість. Але все пішло шкереберть, бо була така держава. Це спроба пояснити, що не зараз придумали Стуса героєм. Але він став таким у боротьбі за своє право говорити в літературі. Це було ключове в цій історії», – резюмував Кіпіані у своїй роботі. Дійсно, право говорити в радянські часи мало хто мав. Саме за це Василь Стус лишився життя, втратив можливість творити. Навіть ті півтори тисячі віршів, що були написані під час ув'язнення не вдалось зберегти. Друзі намагались вивезти їх, але не судилось. Радянська влада знищила велику частину творчості поета та не знищила його незламний дух.

Отже, за своє життя Василь Стус зробив великий внесок у культурну і літературну спадщину нашої країни, розвивав ідею непокорності українського народу і на власному прикладі показав, що ідея – важливіше людського життя, за що йому і було посмертно присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена Держави 26 листопада 2005 року.

Література

1. Стус В. С. Феномен доби (Сходження на голгофу слави): вид. «Кліо», 2012.– 118 с.
2. Стус В. С. Стаття «Я обвинувачую». Концтабір «Дубровлаг», 1975.
3. Творчість шістдесятників крізь призму літературної критики В. Стуса. Наталія Глушковецька, 1996.